

Joan Guillamet, el cronista de l'Empordà

Text: Xevi Planas

Joan Guillamet deu ser un dels autors vius que ha redactat més papers sobre l'Empordà. Gairebé es podria considerar, doncs, que aquest escriptor, periodista i professor és el cronista de l'Empordà, tot i que també ha publicat llibres sobre l'estraperlo, els gitanos i la bruixeria, entre altres temes.

Fotos: Josep Maria Oliveras

L

es col·laboracions a la premsa que heu mantingut des de fa molts anys devien influir en el vostre fill Jaume quan va iniciar la seva carrera periodística. A vós també us va marcar l'entorn familiar, a l'hora de triar una opció professional?

– Segurament no tant. Jo sóc fill d'una família modesta, humil. El meu pare, que era el més petit de cinc germans, tenia una botiga de grans al carrer de la Jonquera, de Figueres. Al cap de nou mesos d'haver nascut jo, va rebre una proposició del seu germà

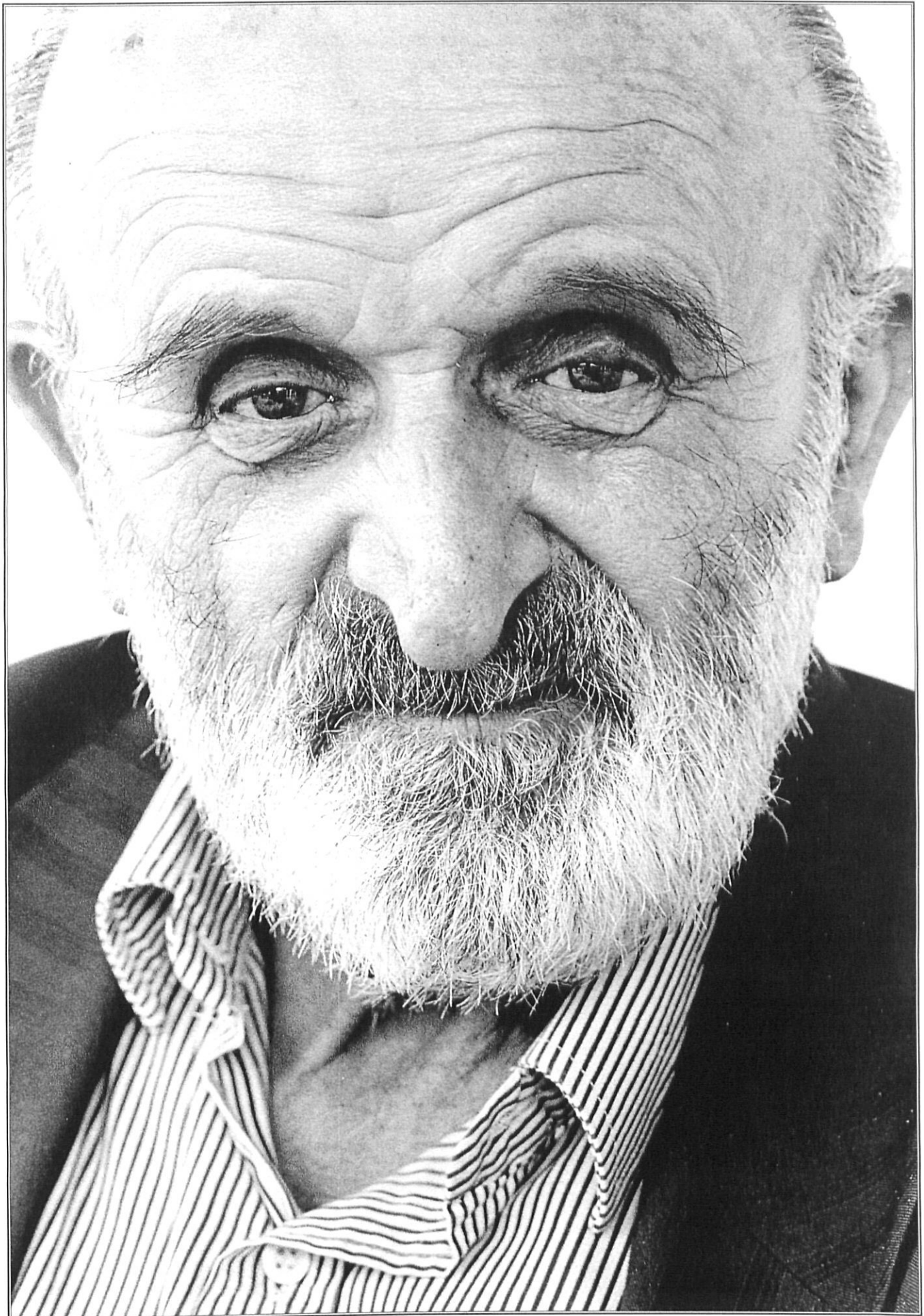
gran per anar a treballar d'administrador d'una finca que havia comprat a prop de Narbona. Va acceptar l'oferta i vam anar a viure prop de Narbona. Hi vam estar uns set anys.

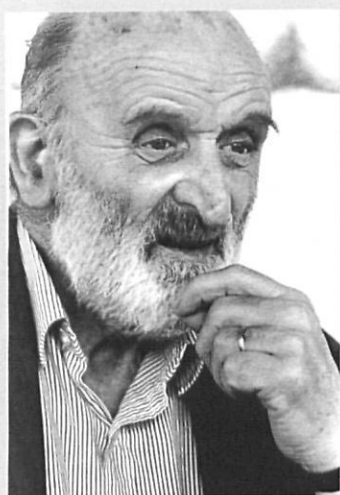
– *Quin idioma vau aprendre al carrer: l'occità o el francès?*

– Les primeres llengües que vaig aprendre van ser el català, que parlàvem a casa, i el francès, que era l'idioma del carrer. També es parlava una mena de patuès, però l'he oblidat completament. Als set anys, quan vam tornar a Figueres, no sabia ni un borrall de castellà. Em va costar una mica adaptar-me al sistema d'ensenyament de Figueres. Al final, però, vaig aprendre bé el castellà i ja ho vaig anar seguint tot. Vaig estudiar als Fossos i al col·legi Monturiol, on vaig començar el batxillerat. Durant la guerra, vaig estar sense estudiar. Quan es va acabar, vaig enllestir el batxillerat i em vaig matricular a la Universitat de Barcelona, per cursar la carrera de Filosofia i Lletres, en l'especialitat de Filologia Hispànica.

– *Quin record teniu de la infantesa?*

– M'agradava molt córrer, rodar. Els de casa em van tenir una temporada d'intern en un col·legi, perquè sempre m'escapava.

Joan Guillaumet i Tuébols va néixer a Figueres el 22 d'octubre de 1922. Catedràtic de Llengua i Literatura Castellanes, va exercir de professor de batxillerat d'aquestes matèries –i també de Llengua i Literatura Catalanes– en centres de Figueres i Barcelona fins que es va jubilar, el 1987.

Com a periodista, ha escrit nombrosos articles a *Serra d'Or*, *Tele Estel*, *Presència*, *Hora Nova*, *Catalunya Express*, *Setmanari de l'Alt Empordà*, *El Noticiero Universal*, *El Correo Catalán*, *Avui*, *La Vanguardia*, *Tele Express*, *Empordà Federal*, *Canigó*, *Punt Diari*, *Revista de Girona* i *El Punt*, entre altres publicacions. Durant bastants anys, ha exercit la corresponsalia de diferents mitjans informatius a Figueres. Tot i que ha escrit sobre temes molt diversos, una bona part dels seus textos tracta sobre l'Empordà.

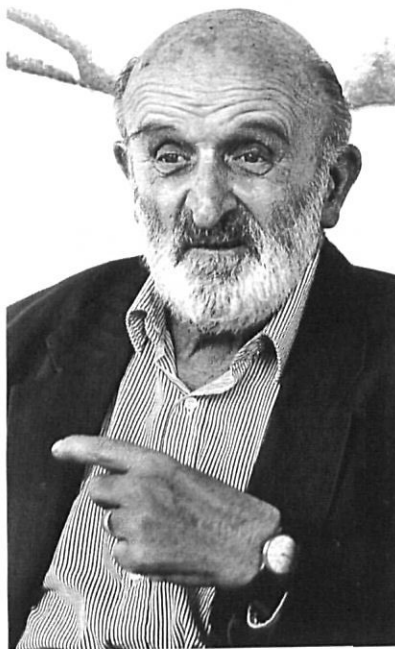
És autor de sis llibres: *Tots hem fet l'estraperlo* (1968), *Els gitanos. Aproximació a un racisme* (1970), *Coses i gent de l'Empordà*

– *Quan vai retornar a Figueres, us va costar integrar-vos a la vida de la ciutat?*

– Em va costar una mica integrar-me a l'ambient de Figueres, però amb el temps ho vaig aconseguir. Ara la ciutat ha crescut molt. Potser massa. És lògic que recordem aquella Figueres d'abans amb una mica de nostàlgia. La Rambla estava molt més poblada que no pas ara. El diumenge, la gent es quedava a Figueres. Al migdia, quan la gent sortia de missa de dotze, la Rambla s'omplia. Ara no hi va gaire ningú, perquè tothom té cotxe i se'n va a dinar a fora, o bé es queda a casa a mirar la televisió. Abans tothom anava al cinema. Fins i tot, hi havia treballs per trobar entrades per al cinema. Sempre hi havia vida, a la Rambla. Els dies de cada dia, quan sortíem de l'institut, també anàvem a passejar a la Rambla.

– *A l'institut, vai coincidir amb altres persones que més tard s'han distingit en el món de la cultura?*

– Jo era molt amic d'en Cinto Bosch. Vam començar plegats els estudis filològics. Ell després va tirar cap a la branca de les llengües semítiques i es va especialitzar en àrab. Va ser catedràtic d'Història de l'Islam a la Universitat de Granada i va morir en aquesta ciutat. Entre els estudiants més grans que jo que hi havia a l'institut, potser val la pena destacar en Josep Pallach, que molts anys més tard va prologar el meu tercer llibre. Entre els que eren més joves que jo, hi havia la Carme Guasch i en Manuel Costa-Pau, l'editor del

“

«Quan algú crida
“Visca Catalunya lliure!”,
jo penso:
“Visca l'Empordà
independent!”»

”

meu primer llibre. En aquell moment, el punt de reunió dels estudiants amb inquietuds culturals era la biblioteca.

– *Hi ha algun professor del qual conserveu un record especialment bo?*

– Sí. Molts recordem amb un gran afecte Antoni Papell. Era un professor de literatura que em va animar molt i que va influir decisivament en la meua vocació literària. Una altra persona que em va marcar va ser el periodista Manuel Brunet. Ell em va aconsellar que sempre em guardés un roc a la faixa i em va fer veure que havia d'aprendre a escriure de manera que la gent pogués llegir entre línies, sense que jo ho hagués de dir tot en els articles.

– *A quina edat vai publicar el vostre primer treball?*

– El primer article de la meua vida va aparèixer abans de la guerra del 36, en un setmanari de Figueres que es deia *Vida parroquial*. No en sabia dir l'any de publicació. El títol de l'article era *Excursió a Empúries*. Hi recollia les descripcions de la impressió que m'havia fet una sortida a Empúries. Des de llavors, he escrit dotzenes d'articles.

– *Us sentiu més periodista que escriptor?*

– Em sento periodista, escriptor i professor. La meua activitat com a professor m'ha portat moltes satisfaccions, però la meua veritable vocació és la de periodista i escriptor. El problema era que fent només de periodista i escriptor no n'hi hauria hagut prou per fer bullir l'olla. Aquesta va ser la raó per la qual vaig anar a buscar una feina que em garantís una estabilitat econòmica. Vaig guanyar les oposicions per a professor i vaig passar a tenir

“

«De fet, ara ja no hi ha
ni andalusos
ni catalans.
Hi ha andalans
i catalusos»

”

un sou amb el qual podia comptar cada mes, a part que podia disposar d'estones lliures per dedicar-me a la meua vocació. Vaig fer de professor a Figueres fins que el meu fill Jaume va acabar els estudis de batxillerat, el 1966. Llavors vaig demanar el trasllat a Barcelona, perquè el meu fill ho tingués més fàcil per fer la carrera, i me'l van concedir. Des del 1966, visc a cavall entre Barcelona i Figueres. Ja a Barcelona, vaig començar a col·laborar amb més assiduitat als diaris *El Noticiero Universal* i *El Correo Catalán*. Fent de periodista, he passat estones fabuloses. Primer feia de corresponsal a Figueres per a diaris de Barcelona. Com a corresponsal, he viscut situacions bastant divertides.

– En podeu recordar alguna?

– L'agost del 1961, es va fer a Figueres un homenatge a Salvador Dalí. En casos com aquest, els diaris de Barcelona prescindien del corresponsal i enviaven un redactor a cobrir la informació. Aquest cop, però, em va tocar a mi escriure la crònica de l'homenatge. En el text que vaig escriure, li feia la contra, a en Dalí: mirava de rebentar-lo. Com que ell anunciava que al museu que s'obriria a Figueres amb el seu nom no hi hauria obres originals seves, sinó que només tindria reproduccions, jo explicava que per això no l'havíem pas de menester. Arran d'aquest article, l'alcalde de Figueres d'aleshores, en Ramon Guardiola, que era amic meu, em va amenaçar dient que em declararia persona *non grata*...

– I Dalí, com va reaccionar?

– En Dalí sempre es va portar molt bé amb mi. Estava tip d'aduladors i li devia fer gràcia algú que li anés a la con-

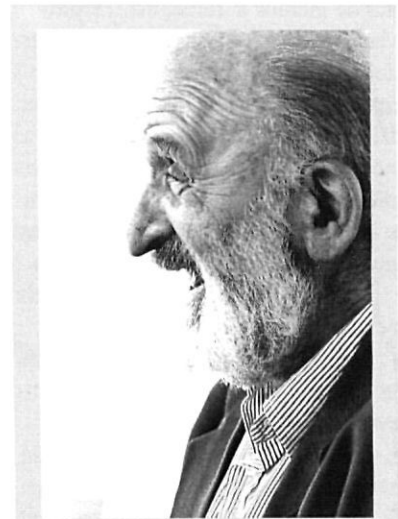
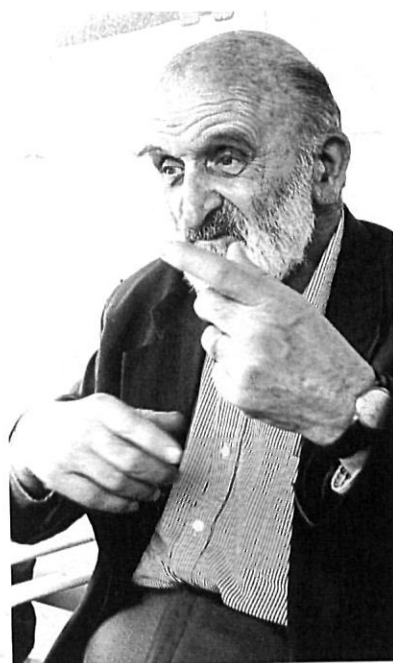
tra. Sempre que el vaig anar a veure, em va rebre molt bé.

– El vostre primer llibre tracta sobre l'estraperlo. Què us va motivar a escriure sobre aquest tema?

– Vaig constatar que l'estraperlo havia estat un fenomen practicat de manera molt general a l'Empordà. Em va semblar interessant preparar un llibre explicant anècdotes sobre l'estraperlo, bàsicament localitzades a l'Empordà. Ara l'editorial Columna ha reeditat el llibre i hi he incorporat un relat en què el cineasta Tomàs Mallol explica les experiències que van viure amb l'estraperlo tant ell com el seu pare. De fet, el títol del volum ja dona a entendre el contingut: *Tots hem fet l'estraperlo*.

– En el vostre segon llibre, *vau exposar la problemàtica dels gitanos a Catalunya*. La coneixíeu bastant bé abans de començar a redactar-lo?

– Quan vam tornar de Narbona amb la meua família, quan jo tenia set anys, el meu pare va obrir la botiga de grans a un carrer de Figueres que hi ha a sota del Garrigal, el barri dels gitanos i les cases de barrets. Des de petit, doncs, havia tingut relació amb els gitanos, perquè jugava amb ells i havia viscut el seu món una mica de prop. Quan se'm va ocórrer estudiar la situació dels gitanos a Catalunya, a part de conèixer el cas dels de Figueres, vaig voler entrar en contacte amb els d'un barri de Barcelona, a través del meu amic Paco Candel, i també vaig anar a parlar amb col·lec-

(1972), *Bruixeria a Catalunya* (1976), *Vent de tramuntana, gent de tramuntana* (1980) i *Creadors, nord enllà* (1993).

Ha col·laborat a Ràdio Popular de Figueres i Ràdio Costa Brava, ha intervingut en programes de televisió i ha pronunciat diverses conferències.

Ha obtingut diversos guardons, entre els quals destaquen el premi Antoni Puig de Conill, dels Jocs Florals de l'Empordà del 1961, i el premi Catalònia, a les Festes de Maig de les Lletres Catalanes del 1971.

Joan Guillaumet és el pare del periodista Jaume Guillaumet, al qual recorda haver iniciat en el món de la premsa ja durant l'època de l'adolescència. «Quan ja era corresponsal d'*El Noticiero Universal* i ell era molt jovenet, ja li deixava el carnet per entrar al camp de futbol de Figueres. Ell hi anava per passar després la crònica del partit al diari. Així va començar en el món del periodisme», explica.

tius de gitanos a Tarragona, Perpinyà i Mataró. Vaig recollir les seves impressions sobre els problemes que tenien i en vaig fer un llibre. Potser va ser un dels primers que va sortir aquí sobre el món dels gitanos, a part d'un que havia publicat el frare escolapi Botey, basant-se en la seva experiència amb una comunitat de gitanos al camp de la Bota.

– Com creieu que es pot resoldre la marginació que pateixen els gitanos?

– És una qüestió de paciència... Un problema que dura des de fa cinc-cents anys no es pot resoldre en quatre dies.

– El vostre tercer llibre ja és dedicat específicament a l'Empordà. Tot i que en els últims trenta anys heu viscut a cavall entre Barcelona i Figueres, us deveu sentir empordanès al cent per cent...

– Em sento totalment empordanès. L'Empordà és per a mi el que històricament ha estat la zona d'influència d'Em-

púries. No podem oblidar que, etimològicament, Empordà ve d'Empúries. Hem de parlar de l'Empordà, tant si és l'Alt Empordà com el Baix Empordà. El que no m'agrada és el nom aquest de l'Empordanet. Sembla com si es referís a un Empordà que no és com els altres... L'Empordà m'agrada tot. Encara queden per descobrir molts racons de l'Empordà on es poden veure unes postes de sol magnífiques. Jo no sabria explicar l'amor que sento per la meua terra. Quan algú crida *Visca Catalunya lliure!*, jo penso: *Visca l'Empordà independent!*

– Políticament, com us definiríeu?

– Estic bastant desenganyat de la política. Cal que ens interessem per la política, perquè la cosa pública ens afecta a tots, però m'agrada mantenir-me independent, perquè així puc dir el que em dóna la gana. Si fos d'un partit, hauria de dir el que diu el partit...

– *L'estraperlo, els gitanos, l'Empordà... i la bruixeria. El quart llibre que vaig treure es titulava Bruixeria a Catalunya. També us va interessar aquest tema perquè a l'Empordà hi podíeu trobar força material que s'hi referís?*

– Sempre m'ha interessat el tema de les bruixes. Quan vaig acabar la carrera, ja vaig elaborar un treball de llicenciatura sobre les llegendes del poema *Canigó*, de Jacint Verdaguer, i vaig començar a aprofundir-hi. Més tard, vaig entrar en contacte amb Joan Amades, que em va proporcionar molta informació. Era un home deliciós. Amb prou feines s'hi veia, perquè havia quedat mig cec... Ara tinc ganes de publicar algun treball sobre les llegendes en l'obra de Verdaguer, coincidint amb els cent-cinquanta anys del seu naixement.

– *Prepareu algun altre llibre?*

– Sí. Sobre l'Empordà he publicat *Coses i gent de l'Empordà* i *Vent de tramuntana, gent de tramuntana*. I ara m'agradaria tancar aquesta mena de trilogia amb un volum que, de moment, té el títol provisional de *La plana, el vent, la gent...* (*Miscel·lània empordanesa*).

– *Vós, que en els últims trenta anys aneu i veniu constantment de Figueres a Barcelona, creieu que la proliferació de segones residències de barcelonins a l'Empordà modifica el perfil paisatgístic i humà de la comarca?*

– No crec que n'hi hagi per tant... És cert que a la costa el boom del turisme va fer molt mal, perquè s'hi va començar a edificar de qualsevol manera. Però a l'interior no hi ha perill de cap mal, perquè tot s'ha fet amb més seny. A més, cada vegada és més arrelat el sentiment empordanès. Els immigrants, per exemple, se senten arrelats. Com a cristià, penso que és bàsic fomentar l'agermanament entre tots. Sóc un dels impulsors de l'agermanament entre Figueres i Alcalá la Real, la població on va néixer Pep Ventura. Aquest agermanament té molt més sentit que no pas el que Figueres va firmar fa anys amb una ciutat que hi ha prop de Marsella. A Figueres, per exemple, hi ha una Casa d'Andalusia, perquè hi ha molts andalusos que viuen a la ciutat i que s'estimen Andalusia, de la mateixa manera que també la majoria estimen Catalunya. De fet, com em deia algú, ara ja no hi ha ni andalusos ni catalans. Hi ha andalusos i catalans...

Xevi Planas

